

Til: Finansdepartementet

Kopi: Nærings- og fiskeridepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet,
Kunnskapsdepartementet

FINs innspill til statsbudsjettet for 2024

I omstillingen av Norge har innovasjonsselskapene en sentral rolle. De utgjør en innovasjonsinfrastruktur som kobler sammen gründere, etablert næringsliv, forskning/akademia og kapital for å utvikle fremtidens næringsliv. FINs medlemmer jobber med kommersialisering fra forskning, inkubasjon, tidligfasekapital, testfasiliteter og klyngeutvikling.

FIN mener at den viktigste politiske oppgaven fremover er å tilrettelegge for at nytt, grønt og eksportrettet næringsliv får vokse frem. Vi står overfor en formidabel omstilling de kommende årene. Norge må ha en like offensiv næringspolitikk som de landene vi konkurrerer med i internasjonale markedet dersom vi skal lykkes med å opprettholde velferdsstaten på det nivået vi ønsker.

FIN vil berømme Regjeringen for å ha fastsatt mål om å kutte klimagassutslippene med 55 prosent samt øke norsk eksport utenom olje og gass med minst 50 prosent innen 2030. Samtidig vil vi understreke at Regjeringen ikke vil lykkes med å nå disse målene uten å styrke eksisterende innovasjonsinfrastruktur og virkemidler som forvaltes gjennom innovasjonsselskaper.

Forskning viser at vekstorientert entreprenørskap er avhengig av et velfungerende økosystem rundt gründer/bedrift. Innovasjonsselskapene jobber gjennom hele verdikjeden, fra forskning og kommersialisering, til oppstart, skalering og eksport. De tilbyr det alle bedrifter som vokser og innoverer trenger: *Kompetanse, kapital og kunder.*

Vårt innspill til statsbudsjettet for 2024 er godt forankret i Hurdalsplattformen, og vil særlig bidra til at Regjeringen kan nå sine mål om å:

- Øke norsk eksport utenom olje og gass med minst 50 prosent innen 2030
- Gi flere vekstbedrifter tilgang til inkubatorer og næringsklynger
- Sikre infrastruktur og kompetanse til fremtidige industrietableringer.

Leserveiledning

Tabell for disponering av dokumentet, med relevante departement:

Kapittel	Side	Relevant departement
Ny satsing på skalering i Sivas inkubasjonsprogram	2	• Kommunal- og distriktsdepartementet • Nærings- og fiskeridepartementet
Styrke klyngeprogrammet	2-3	• Nærings- og fiskeridepartementet • Kommunal- og distriktsdepartementet
Styrke norsk testinfrastruktur (Norsk katapult)	3	• Nærings- og fiskeridepartementet
Styrke kommersialisering fra offentlig finansiert forskning	4	• Kunnskapsdepartementet • Nærings- og fiskeridepartementet
Sikre nasjonal medfinansiering av Digital Europe-programmet	5	• Kommunal- og distriktsdepartementet • Nærings- og fiskeridepartementet

Ny satsing på skalering i Sivas inkubasjonsprogram for økt verdiskaping og eksport

KDD: Kap. 553 Regional- og distriktsutvikling post 61 Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling / NFD: Kap. 2426 Siva SF post 70 Tilskudd.

I 2023 trådte et nytt tiårig inkubasjonsprogram i kraft. Programmet består av 35 inkubatorer lokalisert i alle landets regioner. I perioden 2013-2020 har over 6 000 bedrifter, både oppstart og etablert næringsliv, fått rådgivning innen forretningsutvikling av landets inkubatorer. Disse bedriftene har en akkumulert verdiskaping på ca. 14 mrd. kr., som er mer enn 14 ganger så mye som det offentlige bidraget.

Eksempler på tidligere inkubatorbedrifter er teknologiselskapene reMarkable og Kahoot!, batteriselskapene Freyr og Beyonder, hydrogenselskapet ZEG og kreftvaksineselskapet Nykode Therapeutics.

Med bakgrunn i behovet til næringslivet, bør skalering finansieres som et nytt element i inkubasjonsprogrammet. I dagens program får gründere og bedrifter hovedsakelig hjelp i oppstartsfasen og frem til markedsintroduksjon. Skaleringsbedrifter har i motsetning til oppstartsbedrifter allerede verifisert teknologien sin og markedspotensialet. De er nå i en fase hvor bedriften står foran en betydelig utvidelse av sin virksomhet, men her slippes de fleste bedriftene og altfor få oppnår internasjonal vekst, slik tilfellet er for de fleste SMBer i Norge.

Inkubatorene er i en svært god posisjon til å hjelpe bedrifter med internasjonal vekst og eksport siden de har spisskompetanse innen forretningsutvikling, kapitalinnhenting, salg og marked. De 35 inkubatorene inngår i et nasjonalt nettverk hvor det er mye samarbeid på tvers, som betyr at bedrifter vil få tilgang på landets beste kompetanse uavhengig av hvor bedriftene er lokalisert.

Bedrifter med skaleringspotensial preges av stor innovasjonshøyde, og vil følgelig løse mange av morgendagens utfordringer og bidra til å tette eksportgapet. Slike bedrifter med høyt vekstpotensial er viktige for sysselsetting ettersom to av tre nye arbeidsplasser i Norge skapes i nye bedrifter.

FIN foreslår at det øremerkes 25 mill. kr. i friske midler til skaleringstiltak i Sivas inkubasjonsprogram for at flere bedrifter skal oppnå internasjonal vekst. Midlene skal benyttes til å etablere nasjonale samarbeidskonsortier for de mest lovende bedriftene innen områder hvor Norge har gode forutsetninger for å lykkes og komparative fortrinn.

Styrke klyngeprogrammet for grønn omstilling og økt eksport

NFD: Kap. 2421 Innovasjon Norge post 71 Innovative næringsmiljøer / KDD: Kap. 553 Regional- og distriktsutvikling post 74 Klynger og innovasjon

Klyngene våre utgjør en avgjørende infrastruktur om Norge skal lykkes med sine ambisjoner innen næringsutvikling over hele landet og eksport. De øker innovasjons- og omstillingstakten innen viktige områder for Norge, som grønn skipsfart, havbruk, hydrogen, helse og muliggjørende teknologier. Klyngene er lokalisert i alle landets regioner, og samler ca. 2 300 bedrifter i tillegg til FoU-aktører og kapitalmiljøer.

Tall fra 2021 viser at bedrifter som er medlem av klynger har høyere verdiskaping, høyere salgsinntekter og flere ansatte enn sammenlignbare bedrifter som ikke er medlem av klynger.

Klyngene bistår med å utvikle utdanningstilbud som næringslivet har behov for og hjelper bedrifter med deltakelse i EU-prosjekter. De er avgjørende om vi skal lykkes med våre ambisjoner innen eksport, siden de har spisskompetanse innen ulike industrier og bistår bedrifter med markedsadgang.

FIN er svært bekymret over effekten av kuttene til klyngeprogrammet de to siste år på til sammen ca. 63 mill. kr. Klyngefinansieringen er helt sentral, og har en utløsende effekt for å få bedriftene til å forplikte seg til felles prosjekter.

FIN mener at bevilgningen til klyngeprogrammet bør være på 275 millioner kroner. 225 mill. kr. bør gå til å oppjustere programmet tilbake på 2021-nivå (inflasjonsjustert 2021-kroner). I tillegg bør 50 mill. kr. avsettes til delprogram for modne klynger, slik at de modne klyngene kan ha større prosjekter for å bidra med å nå regjeringens ambisjoner innen eksport og grønn industriell omstilling.

Styrke norsk testinfrastruktur (Norsk katapult) for grønn industrialisering og økt eksport

NFD: Kap. 2426 Siva SF post 71 Tilskudd til testfasiliteter

Det er etablert fem norske bransje-/fagspesifikke test- og piloteringssentre med en ambisjon om å etablere syv til ni. Dette er delingsøkonomi i praksis, hvor norsk industri stiller eksisterende utstyr tilgjengelig i testsentrene for andre norske bedrifter, og som gulrot får delfinansiering i nytt, relevant utstyr som også må være tilgjengelig for norske bedrifter. I sentrene kan innovative bedrifter, særlig SMB, utvikle prototyper og løsninger slik at disse kommer raskere ut i markedet.

De fem eksisterende testsentrene har vært en braksuksess for næringslivet. Muligheten for bedrifter til å teste ut nye løsninger har truffet en nerve i det omfattende grønne skiftet vi står midt i – spesielt innenfor batteri, havbruk, grønn skipsfart, flytende havvind, sirkulærøkonomi og digitalisering.

Testsentrene har stor pågang fra industrien som ønsker å benytte seg av infrastrukturen, men bevilgningene over statsbudsjettet står ikke i forhold til industriens behov eller investeringsvilje. Slike investeringer er svært kapitalkrevende og Norge investerer langt mindre i testfasiliteter enn land vi konkurrerer med som UK, Frankrike og Tyskland. Det er avgjørende at vi griper muligheten til å utvikle teknologiselskap og industri- og eksportarbeidsplasser innen områder hvor vi er godt posisjonert til å lede an i utviklingen og omstillingen av næringslivet.

FIN foreslår en totalbevilgning til Norsk katapult på 600 mill. kr. Midlene bør gå til en forsterket satsing på infrastruktur i eksisterende sentre og beslektede områder innen næringer hvor vi er godt posisjonert, som flytende havvind, grønn skipsfart og batteriteknologi. Midlene bør også gå til etablering av nye testsentre innen områder hvor Norge har et stort potensial for å utvikle nytt næringsliv som f.eks. digitale teknologier og helse.

Styrke satsingen på kommersialisering fra forskning for økt verdiskaping og eksport

KD: Kap. 285 Norges forskningsråd post 53 Sektoroverskridande og strategiske satsingar / NFD: Kap. 920 Norges forskningsråd post 50 Tilskudd til næringsrettet forskning

OECD, og flere evalueringer og utredninger, har påpekt at Norge har et stort potensial for å få flere nye forretningsideer, bedrifter og arbeidsplasser ut av forskningen ved landets universiteter, høyskoler, forskningsinstitutt og helseforetak.

Regjeringen har brukt lang tid på å gjennomgå hvordan Norge organiserer og finansierer tidligfase teknologioverføring ved norske forskningsinstitusjoner. På oppdrag fra Kunnskapsdepartementet la NIFU frem en rapport i begynnelsen av 2022.

NIFU anbefalte en grunnfinansiering av «TTO-funksjonen», fordi den mente at det var en lite bærekraftig modell at TTOene skulle finansiere egen aktivitet gjennom inntekter fra tidligere kommersialiseringer. Siden kommersialiseringsprosesser er tidkrevende og preget av høy risiko, bør «TTO-funksjonen» grunnfinansieres for å få mer sosial innovasjon og bredere samfunnseffekter ut av forskningen som ikke nødvendigvis kun fører til økonomisk inntjening.

Regjeringen valgte å se bort fra anbefalingene i NIFU-rapporten, og FIN er bekymret for at de grepene som nå tas vil gå på bekostning av kompetanse, kvalitet og impact.

Det er opprettet en ny søknadsbasert ordning i Forskningsrådet som erstatter FORNY2020-programmet og TTOenes tidligste kommersialiseringsarbeid gjennom ordningen med Lokale prosjektmidler.

I den nye ordningen er det godkjente forskningsinstitusjoner som kan søke i stedet for de 10 TTOene. Tanken om å gi FoU-institusjonene økt ansvar for kommersialisering fra forskning er god, men ved å øke mulige søkere og deltakere fra 10 til over 160 uten å øke bevilgningene, vil føre til at aktivitetsnivået i dagens aktive FoU-institusjoner og eksisterende TTO-miljøer bremses. Resultatet vil bli mindre forskningsbasert innovasjon.

Å utøve «TTO-funksjonen» krever en viss kritisk masse og en spesialisert form for kompetanse som er annerledes enn den man finner i forskningsmiljø. Internasjonal empiri viser at det i gjennomsnitt tar 15 år å bygge opp velfungerende «TTO-funksjoner». Denne kompetansen står nå i fare for å bli utvannet.

FIN mener det er avgjørende at det i den videre utformingen av den nye søknadsbaserte ordningen, bygges videre på spesialisert kompetanse hos dagens «TTO-funksjoner». Departementene må gi tydeligere styringssignaler til forskningsinstitusjonene og forskere, hvor de i større grad måles på og gis incentiver for å prioritere innovasjon.

For å møte Norges behov for omstilling, verdiskaping og etablering av nye næringsområder, foreslår FIN at det settes av minimum 160 mill. kr. til den nye tidligfase teknologioverførings-ordningen i Forskningsrådet.

Sikre nasjonal medfinansiering av Digital Europe-programmet

«The Digital Europe Program» (DIGITAL) er et EU-program som skal legge til rette for at digitale teknologier tas i bruk av næringsliv, offentlig sektor og av samfunnet. I programmet inngår strategisk finansiering av prosjekter som utnytter forskningsbasert kompetanse innen viktige kapasitetsområder som tungregning, kunstig intelligens, cybersikkerhet, mikrobrikketeknologier, avanserte digitale og kompetanse.

Norske myndigheter betaler kontingent for deltakelse i programmet, men dekker ikke nasjonal medfinansiering på 50 prosent. Deltakere fra EU-land får dette dekket. Mangel på nasjonal medfinansiering gjør det krevende for norske innovasjonsaktører å delta i programmet, og for Norge å nå returmålet om norsk deltakelse i EU-program.

FIN foreslår at det sikres en nasjonal medfinansiering på 50 prosent slik at norske FoU-aktører kan delta i DIGITAL.

Vennlig hilsen,

Anne Cathrin Østebø (sign.)
styreleder FIN

Trine Ellingsen (sign.)
daglig leder FIN